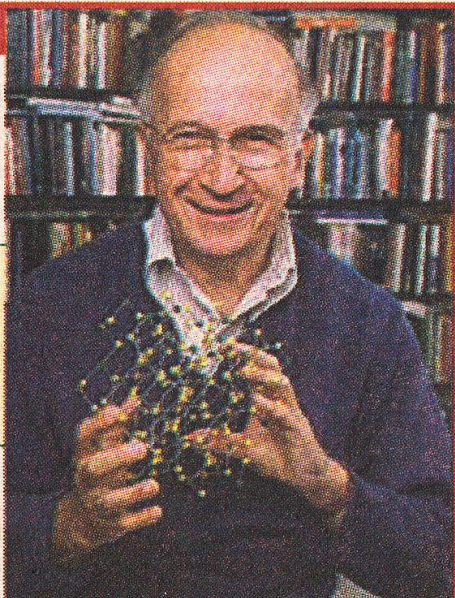

◆ Одначе!

Ядерний фізик
Григорій
Шарпак —
наш земляк.

«Чужі» нобелівські лауреати

Далеко не всі знають, що Україна є батьківщиною шести Нобелівських лауреатів, які за свою інтелектуальну працю отримали найвищу нагороду, живучи і працюючи в різних країнах світу. Це Ілля Мечников, родом із Харківщини, Зельман Ваксман із Прилук на Чернігівщині, Йосиф Аргон із Бучача на Тернопільщині, Роалд Хофман, родом із Золочева на Львівщині, Саймон Сміт (Кузнець) із Харкова і Григорій Шарпак – дубровичанин. Премія нашому землякові присуджена як французькому фізику за розробку детекторів елементарних часток.

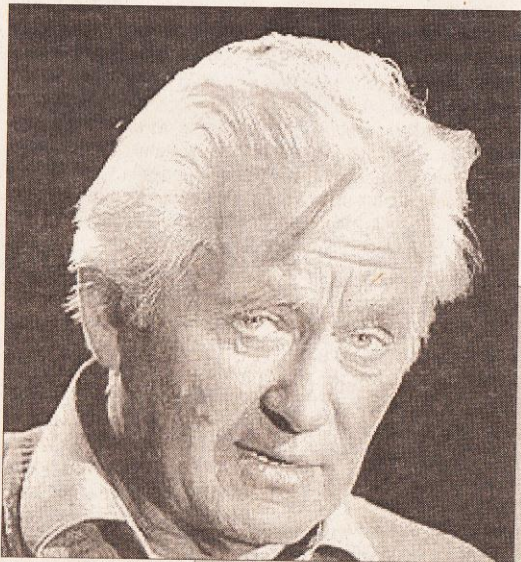
5 с.

«Чужі» нобелівські лауреати

(Початок на 1-ій с.)

Світосприйняття Григорія Шарпака складалось у різних країнах різними культурами, та душу людини формує насамперед її дитинство. Ті роки життя, які Григорій провів в Україні, назавжди залишилися в його пам'яті. «Гриша сделался кем-то другим, остался где-то далеко, в Польше, в болотистом краю, где течет Припять, не так уж далеко от Чернобыля», – пише Григорій Шарпак. Життя складалось так, що, виростаючи, він багато разів залишав своє попереднє «я». Проте без вигадливих корабликів, які він майстрував біля річки Горинь у Дубровиці, не було б і його детекторів, вважає вчений.

Саме з 1992 року, після присвоєння Шарпаку найпрестижнішої світової премії, про нього заговорили в Дубровиці, але обмежилися ларою абзаців у довіднику, присвяченому 1000-літтю міста та лише кількома дописами суперечливими публікаціями у пресі. «Вселенная моего детства, где я был Гришей», – ось як тепло науковець згадує Дубровицю у книзі мемуарів «Жизнь как связующая нить», яку він написав разом із психологом Д. Содіносом. «Эта книга не притязает ни на что иное, кроме попытки очертить один жизненный путь, одну личность и отыскать разные нити. Нить, связующую местечко на Украине с Францией. Нить, натянутую вдоль всей жизни, чтобы никогда не терялась из виду

Григорій ШАРПАК.

поразки більшовиків 1922 року ці території стали частиною Польщі. Саме тому Шарпака часто називають всесвітньовідомим діячем польської науки.

Своєрідно висвітлює тодішнє становище єврейської родини психолог, спеціаліст у галузі психоаналізу і тяжкого дитинства Домінік Содінос. Та на мій погляд його історія дещо сльозлива, написана в душі жіночих романів про Попелюшку, котра потай страждає. Але яка врешті-решт неодмінно стане принцесою. Автор дуже професійно заглиблюється у дитячі переживання і радощі, що в подальшому впливають на життя великого творця науки.

Єврейському хлопчикові Гешку (вуличне ім'я) насправді судилося народити-

ся як крест'яне, коса на плече, возвращаются домой. Они пели своими глубокими басами, и женщины выходили им навстречу. Женщины тоже пели – старинные украинские народные песни, и их голоса поднимались с неслыханной чистотой, хриплые и высокие разом. Воспоминание необъяснимое, которое еще и сегодня трогает меня до глубины души».

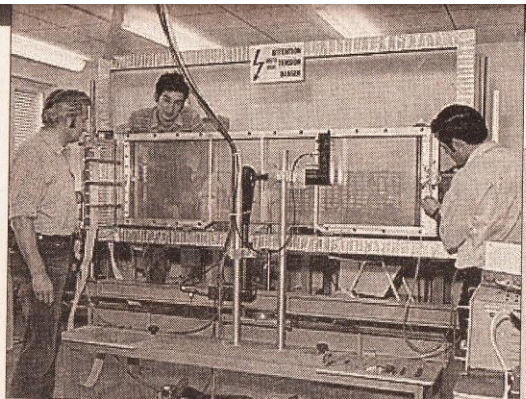
Проблеми починаються через національний і соціальний гніт, часті погроми єврейських сімей, що почастишали на той час. Це викликало страх за виживання та за майбутнє своїх дітей у голови родини Моте-

ти «повноцінним» французом. У 1940 році Париж окупували німці. Григорій, який успадкував від батька чисті блакитні очі, виглядав як типовий рибалка з Бретані, і на той час був уже цілком «інтегрованим» французом. У 1943 юнак вступає до Руху Опору, організованого компартією Франції. Його основним завданням була допомога молодим французам, яких мали відправити на примусові роботи до Німеччини. Хлопець допомагав їм звільнитися та приєднатися до Опору.

У 1944 році, через зраду одного з товаришів, його заарештувала французька поліція, направивши до фашистського концтабору Дахау. Якби Григорія заарештували як єврея, шансів врятуватися у нього не лишилося б. Проте серед ув'язнених була дуже сильна солідарність, вони підтримували один одного. Їх заганяли у товарні вагони для відправки в Німеччину, але люди допомагали один одному, намагаючись

Україну часто і незаслужено називають батьківщиною «чужих» нобелівських лауреатів. Та чужими вони стали не через свою національну приналежність, а через недолугість та незнання власної історії деякими можновладцями і горе-журналістами. Дуже правильно висловився про це письменник Борис Харчук: «Українці нерідко ставали поетами чужої слави, акторами сусідньої сцени».

дати шанс вижити навіть найслабшому. В Дахау Шарпак був призначений копачем

Випробування так званих камер Шарпака, які були відзначені Нобелівською премією.

воя ідш. Довелося докласти дуже багато зусиль, щоб запевнити фашиста у неєврейському походженні. Доля була милостива, він вижив. З гітлерівських катівень Шарпака звільнили американо-канадські війська. Кілька десятків тисяч французів отримали нагороду Франції за заслуги у війні 1939 – 1945 років». Ветерани досі добре пам'ятають свого бійця Жоржа Шарпантьє.

У рамках святкування 75-річного ювілею у Парижі вчорній зазначив у інтерв'ю на французькому телебаченні: «Терпимістью и настойчивостью французское общество сможет интегрировать всю и всякую иммиграцию, что оно более чем убедительно доказало в течение веков, выходя из испытаний без ущерба и даже обогащенным».

Після закінчення війни майбутній вчений активно надолужує втрачене. Закінчує навчання в лицей та вступає до Ecole des Mines, де отримує ступінь бакалавра гірничої справи і починає працювати у Національному центрі нав-

1959 року постійно працює в Європейському центрі ядерних досліджень (ЦЕРН) – найбільшій у світі лабораторії фізики високих енергій. У книзі найпопулярнішого письменника сучасності Дена Брауна згадується ім'я нашого земляка як одного з провідних спеціалістів ЦЕРНу, що бере участь у роботі над вдосконаленням адронного колайдера (!).

У 1992 році Григорієві Шарпаку вручають Нобелівську премію в галузі фізики за винахід і розробку так званих «камер Шарпака».

Ще менш відомі гроньмадськості імена українців, котрих висували на отримання Нобелівської премії, але з різних причин не удостоїли останньої. Детальніше про це мова буде веселіше в наступних статтях автора, адже сусідні народи і держави далекого зарубіжжя прагнули і прагнуть мати на своєму науковому Олімпі талановитих українців, відкидаючи при цьому їхнє українське коріння. Наша нація завжди слугувала, так би мовити, хоршим біологічним субстратом і каталізатором для роз-

Саме з 1992 року, після присвоєння Шарпаку найпрестижнішої світової премії, про нього заговорили в Дубровиці, але обмежилися ларою абзаців у довіднику, присвяченому 1000-літтю міста та лише кількома досить суперечливими публікаціями у пресі. «Вселенная моего детства, где я был Гришей», – ось як тепло науковець згадує Дубровицю у книзі мемуарів «Жизнь как связующая нить», яку він написав разом із психологом Д. Содіносом. «Эта книга не притягает ни на что иное, кроме попытки очертить один жизненный путь, одну личность и отыскать разные нити. Нить, связующую местечко на Украине с Францией. Нить, натянутую вдоль всей жизни, чтобы никогда не терялась из виду цель. И так – до Стокгольма», – говориться в передмові.

Допитливий хлопчик з глибокими поліськими очима народився у 1924 році в Дубровиці. У той час місто було центром постійних пересувань польської армії, яка воювала з Росією. Після

поразки більшовиків 1922 року ці території стали частиною Польщі. Саме тому Шарпака часто називають всесвітньовідомим діячем польської науки.

Своєрідно висвітлює тодішнє становище єврейської родини психолог, спеціаліст у галузі психоаналізу і тяжкого дитинства Домінік Содінос. Та на мій погляд його історія дещо сльозлива, написана в душі жіночих романів про Попелюшку, котра потай страждає. Але яка врешті-решт неодмінно стане принцесою. Автор дуже професійно заглиблюється у дитячі переживання і радощі, що в подальшому впливають на життя великого творця науки.

Єврейському хлопчикові Гешку (вуличне ім'я) насправді судилося народитися у період між двома страшними світовими війнами. Батько – сіоніст, мати – комуністка. Тим не менше сім'я живе щасливо й багато (у порівнянні з тодішніми українськими сім'ями). Ось як згадує той час сам лауреат: «Помню, что летними вечерами мы могли видеть,

как крестьяне, коса на плече, возвращаются домой. Они пели своими глубокими басами, и женщины выходили им навстречу. Женщины тоже пели – старинные украинские народные песни, и их голоса поднимались с неслыханной чистотой, хриплые и высокие разом. Воспоминание необъяснимое, которое еще и сегодня трогает меня до глубины души».

Проблеми починаються через національний і соціальний гніт, часті погроми єврейських сімей, що почастишали на той час. Це викликало страх за виживання та за майбутнє своїх дітей у голови родини Мотеле Шарпака. І у 1926 році сім'я змушена була емігрувати до Палестини, а у подальшому до Франції, шукаючи кращої долі.

Друга світова війна застала 19-річного юнака під час навчання у Паризькому лицейі, де він з усіх сил намагався навчатися, аби ста-

ти єврея, шансів врятуватися у нього не лишилося б. Проте серед ув'язнених була дуже сильна солідарність, вони підтримували один одного. Їх заганяли у товарні вагони для відправки в Німеччину, але люди допомагали один одному, намагаючись

Україну часто і незаслужено називають батьківщиною «чужих» нобелівських лауреатів. Та чужими вони стали не через свою національну приналежність, а через недолугість та незнання власної історії деякими можновладцями і горе-журналістами. Дуже правильно висловився про це письменник Борис Харчук: «Українці нерідко ставали поетами чужої слави, актерами сусідньої сцени».

дати шанс вижити навіть найслабшому. В Дахау Шарпак був призначений копачем каналів. Ця важка робота на все подальше життя відбила у нього бажання коли-небудь займатися садівництвом. Принаймні одного разу його життя висіло на волосинці. Якось він заснув, спершись на лопату. Коли його розбудив німецький офіцер, Григорій вилаявся на нього мо-

зкого громадянина Жоржа Шарпака хрестом «За бойові заслуги у війні 1939 – 1945 років». Ветерани досі добре пам'ятають свого бійця Жоржа Шарпантьє.

У рамках святкування 75-річного ювілею у Парижі вчений зазначив у інтерв'ю на французькому телебаченні: «Терпимостью и настойчивостью французское общество сможет интегрировать всю и всякую иммиграцию, что оно более чем убедительно доказало в течение веков, выходя из испытаний без ущерба и даже обогащенным».

Після закінчення війни майбутній вчений активно надолужує втрачене. Закінчує навчання в лицейі та вступає до Ecole des Mines, де отримує ступінь бакалавра гірничої справи і починає працювати у Національному центрі наукових досліджень. Захопившись фізикою, Шарпак відвідує лекції всесвітньовідомого фізика Ф. Жоліо-Кюрі і починає працювати у його лабораторії. Мабуть, саме ця зустріч багато в чому вирішила долю Григорія. Він отримує ступінь доктора наук в галузі ядерної фізики і з

що бере участь у роботі над вдосконаленням адронного атомного колайдера (!).

У 1992 році Григорієві Шарпаку вручають Нобелівську премію в галузі фізики за винахід і розробку так званих «камер Шарпака».

Ще менш відомі гроні мадськості імена українців, котрих висували на отримання Нобелівської премії, але з різних причин не удостоїли останньої. Детальніше про це мова буде вестись у наступних статтях автора, адже сусідні народи і держави далекого зарубіжжя прагнули і прагнуть мати на своєму науковому Олімпі талановитих українців, відкидаючи при цьому їхнє українське коріння. Наша нація завжди слугувала, так би мовити, хорошим біологічним субстратом і каталізатором для розвитку культури і науки інших.

Лисиці з відомої байки недоступний виноград здавався кислим. Якщо ми, українці, й надалі будемо продовжувати розмови про Нобелівську премію і нічого не робитимемо – потрапимо в аналогічну ситуацію.

Михайло СЛОБОДЗЯН
м. Дубровиця